

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОП «ПСИХОЛОГІЯ»: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ

Михальчук Юлія

*кандидат психологічних наук, доцент
завідувачка кафедри психології*

*Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне, Україна*

Навчання у закладі вищої освіти є важливим етапом у формуванні професійної ідентичності особистості молодої людини, що є «не лише усвідомленням власної totoжності з професійною спільнотою, а й її оцінка, своєрідна ментальність, відчуття своєї професійної компетентності, міжпрофесійної інтеграції, самостійності і самоєфективності, тобто переживання своєї професійної цілісності і визначеності» [1, с. 35]. Формування професійної ідентичності відбувається в «процесі розвитку професійної активності, задоволеності майбутньою фаховою діяльністю, формування професійної компетентності та оптимізації міжособистісної інтеграції» [1, с. 36]. Ми цілковито погоджуємось із думкою Дж. Марсії, який вважає, що ідентичність розвивається впродовж усього життя людини завдяки поступовому усвідомленню інформації про себе та через шлях прийняття самостійних рішень людиною щодо того, якою їй бути. Так, особистість проходить шлях від «передчасної ідентичності» до «досягнутої ідентичності» [3].

Психологічне опитування здобувачів I курсу ОП «Психологія» першого (бакалаврського) рівня ВО, що вступили на денну та заочну форми навчання було організовано та проведено у два етапи. На першому етапі – впродовж вересня 2023-2024 н.р. нами було проведено бесіду щодо питання усвідомленого вибору професії психолога: «Схарактеризуйте процес вибору Вами освітньої програми / професії / фаху». Про усвідомлений вибір, що включає психічні функції як процеси, які забезпечують психічну діяльність людини свідчать наступні відповіді здобувачів:

✓ «детально вивчав цінність та складові психологічної допомоги в цілому та різні аспекти допомоги, зокрема»;

✓ «дивився відео на Youtube / Tik-Tok про роботу психолога / психотерапевта»;

✓ «спілкувався зі шкільним психологом щодо майбутньої професії»;

- ✓ «проходив тести на профспрямованість»;
- ✓ «обговорював можливий вибір із рідними та друзями»;
- ✓ «маю відчуття, що можу бути в майбутньому корисним у допомозі військовим та їх сім'ям у психологічній реабілітації»;
- ✓ «переповнений емпатією щодо психічної травматизації українців сьогодні, хочу бути корисним»;
- ✓ «багато читав про психологічну допомогу, розумію, наскільки це важливо в умовах сьогодні»;
- ✓ «хочу бути дитячим психологом, знаю як важливо отримати допомогу у дитячому віці (відвідував психолога після розлучення батьків)»;
- ✓ «хочу бути корисним українському суспільству в допомозі людям з різними психологічними проблемами»;
- ✓ «хочу в майбутньому допомогти своїм рідним вийти з кризи»;
- ✓ «переживаю за подругу, що втратила брата на війні, хочу їй допомогти пережити горе»;
- ✓ «хочу розібратися у своїх внутрішніх конфліктах, стати «кращою версією себе» тощо.

Було опитано 21-го здобувача денної форми навчання та 11 – заочної. 29 (90,6%) відповідей опитаних першокурсників на питання про вибір професійного шляху містили слова щодо: «усвідомлення», «обдумування», «обговорення», «осмислення», «фантазування», «розуміння», «сміслового наповнення», «внутрішнього переживання», «розуміння значущості для себе / суспільства / рідних» тощо. Відповіді 3-х опитаних (9,4%) ґрунтувалися на інтуїції останніх, містили наративи: «не знаю», «так сталося», «не думав про професію», «досі не розумію, чому обрав професію психолога», «обирав спонтанно» тощо (інтуїцію, слідом за М.В. Ярошук, розуміємо як з'єднувальний місток «у поєднанні когнітивного та емоційного-почуттєвого відображення дійсності, у спільному функціонуванні когнітивної й афективної сфер особистості» [2, с. 78]).

На другому етапі опитування наприкінці першого року навчання після складання заліково-екзаменаційної сесії ми попросили здобувачів оцінити правильність вибору ними майбутньої професійної діяльності / фаху. Було опитано 31-го випускника першого року навчання. Так, із 29-ти опитаних на початку навчального року, що зробили осмислений, раціональний вибір 27 (93,1%) висловили цілковиту задоволеність як обраною освітньою програмою, так і закладом вищої освіти – переконалися у правильності вибору, висловлювали своє захоплення навчальним процесом в цілому: освітніми компонентами, що пропонуються до вивчення, просвітницькими лекторіями, фаховістю НПП, уважністю декана факультету та методистів деканату, виховними заходами та, загалом,

атмосферою, що панує в університеті тощо. При цьому 6 опитаних із зазначених 27-ми (22,2%), які цілковито задоволені навчанням у бесіді зазначили, що в тому чи іншому ступені невдоволені власною підготовкою до навчальних занять, ставленням до активності у виховних заходах університету, мали проблеми із тайм-менеджментом, що заважало їм у виконанні усіх необхідних завдань, які стосуються як навчання, так і життя в цілому. Троє здобувачів із 31-го опитаного наприкінці навчального року (9,4%) зазначили сильні коливання як настрою, так й мотивації щодо оволодіння психологічними знаннями задля майбутньої професійної психологічної діяльності: «маю сумніви щодо правильності вибору спеціальності», «навчання цікаве, але не впевнений, що зможу бути психологом», «навчальні заняття наповнені прикладами із психотерапевтичної практики, але настрої щодо правильності та доцільності вибору саме цього фаху коливається від «цілковито впевнений» до «категорично не моє» тощо. Вважаємо, що описане коливання у професійних уподобаннях здобувачів першого курсу навчання є важливим кроком у формуванні професійної ідентичності останніх. Одна здобувачка із опитаних наприкінці навчального року (3,2%) прийняла рішення щодо зміни ОП з другого навчального курсу.

Важливим є й наступне спостереження: 3 здобувача із тих, хто при виборі професії послуговалися інтуїцією як основним джерелом прийняття рішення, розуміють свій вибір як інтуїтивно правильний, а професію як перспективну та таку, у якій є бажання розвиватися та удосконалюватися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калинюк Н.М. Професійна ідентичність як наукова проблема. *Педагогічні науки : Збірник наукових праць*. Випуск LXXXIX. 2019. С. 33-38.
2. Ярошук М.В. Типи інтуїції та їх роль в емоційно-почуттєвому відображенні дійсності. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VI (69), Issue : 165, 2018. P. 78-81.
3. Marcia J.E. Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1975. Vol. 3. P. 551-558.